

תמצית דיני הפרשת תרומות ומעשרות

כל גידולי קרקע, קודם שהפריש מהם תרומות ומעשרות הרי הם "טבל" ואסור לאכול מהם קודם שיפריש תרומות ומעשרות. התרומות הן אותן מתנות שמקבל הכהן מהישראל ומהלוי. ובזה"ז שאין הכהנים טהורים, אין נותנים לכהן אלא לאחר הפרשתן וקריאת השם, יש לשורפם או לקברם, או להשאירם במקום שמור עד שירקבו וישליכם לאשפה. [בספק טבל, יש להקל בשעת הצורך, ולעטוף את התרומות בשתי עטיפות ולהשליכם לאשפה].

סדר ההפרשה למעשה

א. נוטל קצת יותר מאחד ממאה [קצת יותר מאחוז אחד. הקצת - לתרומה גדולה. והאחד ממאה - לתרומת מעשר] מכל מין שהוא מפריש, ומניחם בצד הפירות.

ב. יסמיק את התרומות לשאר הפירות, כל מין אל מינו, כדי שיפריש מן המוקף, וכמפורט "בקצירת השדה" פרק י'.

ג. כיון שבאמירת הנוסח הוא קובע מקום לתרומות ולמעשרות, יש להקפיד לא להזיז את הפירות ממקום הנחתם עד סיום אמירת הנוסח. ובפרט יש להקפיד על כך במשקין.

ד. כיון שבתום ההפרשה מאבדין את התרומה, והיות שאין מאבדין תרומה טהורה, על כן יש לטמא את התרומות קודם ההפרשה, על ידי שיזלף מעט מים על הפירות ויגע בהם בידי.

ה. בבואו להפריש מטבל ודאי, יברך קודם אמירת הנוסח: "ברוך אתה ה' אמ"ה אקב"ו להפריש תרומות ומעשרות". ברכה זו היא כללית על כל ההפרשות, ולכן יזהר שלא להסיח דעתו עד סוף ההפרשה. ובספק טבל, יפריש כרגיל רק ללא ברכה.

ו. בסיום אמירת הברכה יאמר מיד את נוסח ההפרשה, המובא לקמן. וקודם אמירת הנוסח יברר לאיזה שנה משנות המעשר שייכים היבולים שאותם מפריש. ואין ראוי לסמוך לעולם על הנוסח המסופק: "אם צריך מעשר שני וכו' ואם צריך מעשר עני", ורק אם אין בידו לברר יאמר נוסח זה. וראוי מאד ללמוד את הנוסח וביאורו. [ביאור לנוסח ראה בסוף ספר "קצירת השדה"]. ואם מונחים לפניו כמה מינים יוסיף: "כל מין על מינו". ומכל מקום אם לא הוסיף "כל מין על מינו", חלה הפרשתו, שבודאי כוונתו שיחול כל מין על מינו.

ז. אין להפריש ולומר שיחולו ההפרשות ככתוב בנוסח [הנוסח המקוצר], אלא יאמר את הנוסח המלא, המובא לקמן.

ט. צריך להבין את מהות מצוות הפרשת תרומות ומעשרות, וכמו כן עליו לדעת שהתרומות [תרומה גדולה ותרומת מעשר] קודש הן, והמעשרות [ראשון ועני] שייכים למקבליהם. ועליו להבין את נוסח ההפרשה שאומר, ושלא יחשוב שזה נוסח של איזה תפילה. שאם אינו מבין את כל זה, ואינו יודע כלל שיש מעשר השייך ללוי או לעני, הרי ההפרשה אינה חלה, והפירות נשארים בטבול.

תמצית דיני המעשרות הלכה למעשה

מעשר ראשון:

א. מעשר ראשון שהופרש מפירות שהם טבל ודאי, חייב המפריש ליתנו ללוי. ובפירות שהם ספק טבל, אין צריך ליתן ללוי. המנויים ב"בית המעשר" ערכו חוזה עם לוי, והלוו לו מראש סכום כסף, שהלוי יפרע להם את זה באמצעות פירות המעשר ראשון.

ב. בג' פעמים הראשונות יזכה המנוי ללוי את המעשר, ע"י אדם אחר שהוא גדול ובר דעת. והאחר יגביה את הפירות ג' טפחים. ויכול לחלק בפעם הראשונה את היבול לג' חלקים. ומכאן ואילך אין צריך לזכות לו אלא די באמירתו.

מעשר עני:

א. בשנה השלישית והשישית לשמיטה, מפרישין מעשר עני. שנת המעשר אינה מתחילה בכל היבולים כאחד, אלא בא' בתשרי הוא, ר"ה לתבואה (ה' מיני דגן), לירקות ולקטניות (כל שהזרע נאכל). ובט"ו בשבט הוא, ר"ה לאילנות. הירקות מתעשרין לפי זמן לקיטתן, כיצד? אם נלקט בר"ה של שלישית, אפי' נגמר לגמרי בשניה, מפריש מעשר עני. בתבואה וקטניות, הולכים אחר זמן שהגיעו לשליש גידולן. ובפירות האילן הולכים אחר חנטה (וחנטה היינו הגעה לשליש בישול). אתרוגים הולכים בהם אחר לקיטה. ור"ה שלו הוא ט"ו בשבט. ופירות הדר יעשר שניהם מספק.

ב. בפירות שהם טבל ודאי חייב לתת מעיקר הדין לעני. ובפירות שהם דמאי פטור מלתת. ובספק טבל - המצויים כיום בשוק - יש להדר ולתת לעני. המנויים ב"בית המעשר" שערכו חוזה עם עני מראש. די להם באמירת הנוסח, ואינם צריכים להפריש בפועל. בג' פעמים הראשונות יזכו לעני את המעשר ע"י אדם אחר, וכנ"ל במעשר ראשון.

מעשר שני:

א. בשנים אבד"ה לשמיטה נוהג מעשר שני, ובזמן הזה הרי הוא צריך לחלל את המעשר על פרוטה אחת. המנויים ב"בית המעשר" אינם צריכים ליחד פרוטה, אלא אומרים ככתוב בנוסח למנויים.